

Ma pidasin kaua aega piisavaks selle teemapunkti arendamist refleksiooni pealkirja all. Aga Levenchuki asju uurides kasvas arusaam – vaja süsteemimõtlevalt suuremat panoraami ja adekvaatset lahterdamist, et iga kord kui kellegagi koos hakkame "pimedate kombel elevanti uurima", oskame rohkem ette aimata ning erinevaid astmeid läbides tajuda, kus meie või kaasteelised on ning kas ja kuidas terve elevant kokku on võimalik joonistada.

Minimaalne lahterdus sai juba eespool märgitud:

- (1) Talgutehnika ja korraldus;
- (2) Metodoloogiline järjehoidmine (Talgugrupp), refleksioon, pidepunktide väljatoomine;
- (3) Teema/aine (-nõudluse, -sidususe-) järjehoidmine.

(1) Talgutehnika ja korralduse osas on Talgujatel ühe käe iga sõrme jaoks inimene, kellel kogemus ja julgus olemas. Toonastele kogemustele pole ehk tarvis lisada palju murranguliselt uut.

(2) Metodoloogiline järjehoidmine.

Jumal mängib täringut ja siis inimese püsijäämise variandis on mõttetalgulisel olemisel vähemalt sama kaal, kui praegu kehakultuuril.

Igasuguste tehnoloogiate ja võimendite kõrval on oluline suuta maksimaalselt realiseerida inimese looduslik kompleksuse taju, mis toimib loomuliku aju reaalsusmudeleid, looduslike meeli ja suhtlusvahendeid kasutades.

30 aasta jooksul on kikivarvu astunud esile väga olulised muutused. Tuleb aru saada, mis toimub meil nende asjadega:

- a) Ühiskonna sisukord on muutunud võrguliseks.
- b) Uus inimeseõpetus. Eelkõige ajutöö mõistmine.
- c) Kunstmõistuse ilmumine. (Selle toimet ja tagamaid ei mõista alati märgata).
- d) Kommunikatsiooni mõistmine. Niklas Luhmanni sotsioloogia. Igasugust juttu ja praktikat on vaja suuta pidevalt jälgida kommunikatsiooni analüüsi tasandil.
- e) Igat juttu ja praktikat vaja kaaluda RK 50 aruande "Come on!" lk. 51 kohaselt. Kas teenitakse:

-tühja maailma loogikat?

-täis maailma loogikat?

Hetkel oskan nimetada need viis kaalukeelt või lahterdust, täiendada/täpsustada meie toona kasutatavaid atraktoreid. Sellist sõela kasutades tuleks **läbikatsuda kõik mõttetalgulised deklaratsioonid ja tegemised, seada refleksioonimuster.** Hetkel tundub mulle pakutud nimekiri täiesti universaalse vajaliku miinimumina. Kui piirdume mõnel hetkel lihtsama sõelaga, siis peaksime olema teadlikud lihtsustamise põhjusest, näiteks – ongi tegemist (pseudo)sõltumatu kitsa teemaga, meil puudub mõnes harus seoste seletamiseks kompetents või on tegemist muu vaegusega.

Kas on mõttetalgu või -mäng.

Sellist eristust tõstatab õigustatult sageli Jüri. Tegelikke olusid arvestades pakun ma kolmese jaotuse: mõttetalgu, forseeritud mõttetalgu ja mäng. Forseeritud mõttetalguks nimetan ma seda asja, et sageli on ressursid inimeste arvu, kasutatava aja või veel millegi poolest napid. Tekib nn. vähempakkumise olukord - tuleb leppida kolme päeva asemel kahega, kahe tosina inimese asemel poole vähemaga. Mõnel teemal ei leia isikliku kogemusega inimesi, siis saab kaasata selliseid, kes on teemast lugenud või kirjutand või muidu elutargad ja julged – sisuliselt mängivad rolli. Mingi deklaratsiooni, "tulemuse" - saab lõpus ju alati valmis kirjutada. Ma oletan, et selline vähempakkumise olukord ja natuke väiksemalt või osalt mängitult tegemine kujunes juba ATKJK päevil. (Kus ma ise üsna harva osalesin.) Viimase 10 aasta ehedas kapitalismis on vähempakkumine igapäevane. Vähempakkumise sarnast olukorda tõdes 2009. a 22. aug. Tallinnas Valdo – ehk edaspidi tulebki Talgujate kogemusi rakendada eeskätt väikevorme rakendades.

Nii ta on. Abielutehnika vallas saab seksi asemel harrastada petingut. Aga see galambuuri ei lõpeta ära teemat. Seks on inimeste puhul väga ammu looduslikust põhjast võõrdunud. Futuristid ennustavad üsna peatset loodusliku coituse täielikku välistamist.

(3) Teema/aine (-nõudluse, -sidususe-) järjehoidmine.

2009. aasta suvel kõnelesime Valdoga institutsioonide osast mõttetalgulises protsessis. Ma küsisin tookord umbes nii: 1987. oli

mõttealgute käivitamisel Valdo ise juhtida kaks TRÜ üksust - üldfüüsika kateeder ja kõrgkooli labor ning olulise partnerina VÕTI täiendõppe liin, kus Enel tähtis positsioon. Kuidas nüüd tagada järjepidevust ja sidusust kindlustav kontoriressurss ja muuu? Valdo vastas optimistlikult, nagu tal kombeks. Ta osutas Rotari Klubile, milles ise aktiivselt tegev oli ja juhtis jutu kolmanda sektori tähtsuse tõusule. Ma ei mäleta, kas siis oli juba teemaks olnud Talgujate MTÜ aga selline on olnud. Ma soostusin tookord Valdo vaatega, meenutasin Võro Seltsi ja Kaika Suveülikooli, millega ise tänini seotud.

Vahepeal on möödunud ligi 10 küllalt huvitavat aastat, aga Talgujud pole leidnud endale partnerit, kelle teemat arendades "parketiküpsena" eesti elus kohal olla.

Talgujate kõige huvitavam liikumine Eesti kontekstis on toimunud 2018. a ja seoses Maakoguga. Pisike edusamm ja suur õppetund. Lühidalt: 2009. a. lootsime partnerlusele mõne MTÜ-ga aga ilmet võtab - arvamusaluste fännklubidega.

Maakogu moodustas grupp arvamusaluste koos fännklubidega ja Talgujud imbusid sisse ühe arvamusaluste - **KAUPO fännklubi varjus**. (Või isegi kaastööliseks?). Tants käib parketil teine, kui Talgujatel igatsus on. Aga põnev on ja reaalne lootus püsib, et ühel hetkel läheb talgutantsuks ka.

Koostöö Kaupoga (tema fännklubiga) vääraks teravamalt tähelepanu, kui siin mahub arendada. Esiteks on see huvitav üksiku seigana Talgujate jaoks. Samas on siin tegemist märksa laiemaga ontoloogiaga - arvamusaluste ja nende järgijad üldse ning kõesoleval ajal ja Eestis.

Kaupo raamatute ja nendega seonduva kaudu on toimunud kindlasti üks viimase aja olulisemaid arenguid Eesti vaimuelus.

Kunagi Kaupo protesteeris kunagi, kui teda arvamusaluste sai nimetatud. Minu arvates on arvamusaluste siiski adekvaatne termin ühe olulise positsiooni kirjeldamiseks. Kui tahame läbitud ja kavandatava tee tarvis pidepunkte märkida, siis selguse nimel on parem asju nimetada otsesõnu, mitte keerutades või mõistukõnes.

Kunagi sai arutatud Haabermasi seletust

arvamusalustest, kelle rolliks on vahendada mõne salongi vaimusaavutusi avalikkusele.

<http://talgujud.forum.co.ee/t398-kommunikatsiooni-arengust#1085>

Kaupo raamatute taga ei ole salongi. Teise raamatu valmimisele aitasid ehk natuke kaasa TuleVAeg mõttetalgulised üritused 2014. kevadel ja suvel. Kaupo võttis teise raamatu töö ette "vastu tulles lugejate soovidele" ja ta oleks raamatu valmis saanud ka üsna üksi. TuleVAeg aitas ehk natukene testida Kaupol oma mõtteid raamatu tarvis.

Kaupo toimimist on mõttekas uurida, et ka endist paremini aru saada.

Kaupo+fännklubi.

See on iseseisev, jätkusuutlik ja toimekas, seda saab võrrelda ülikooli institutsiooniga.

Kaup fännklubi toimib nagu rändav ülikool, pea igal nädalal aakadeemilises stiilis loeng-vestlusring, 4-8 tundi korraga. Iseorganiseeritult korraldatakse:

-kaadritöö (inimeste kutsumine auditooriumisse -ruumide muretsemine

-vabakutselise lektori tasu ja transpordikulu.

Kontoriressurssi ses süsteemis pole vist suurem kui Kaupo üksi. Ma ei tea suurt selle kõige köögipoolest, aga asi toimib elujõuliselt, veenvamalt kui enamusel põhikirjaga registreeritud seltsidel.

Kaupo võitlusloosungid muutumises.

1)Enne raamatute ilmumist kordas Kaupo sageli

- "Hädavajalik on kaasaegne teaduslik maailmapilt". Ja seletas siis sellist vajadust mitmetes aspektides. **Teadusfilosoofiline lähenemine.**

Sellisel on Kaupo olnud küllalt edukas põimsüsteemide populariseerimisel.

2)Teise raamatu kirjutamise ajal hakkas Kaupo

üleskutsetes korduma - "Midagi tuleb ette võtta!".

Just niiviisi, laialt määratledes. Selline loosungi all kujunes loengute ning artiklite sisuks

- survestada poliitikuide retroromantilises vaimus rahvale (inimestele?) silmapuutuvatel teemadel.

Rahvavalgustaja, põimprotsesside filosoof **hakkas tegelema kitsama ideoloogiaga.**

Kaupo ja Mikita taoliste autorite ideoloogia või usuõpetus on käesoleval Maailma olulisel pöördel (langusel?) rahvale (ja inimestele?) väga oluline. Aastasajad ning -tuhanded on hea ja

kurja toimine ja maailm olnud peaaegu must-valgelt selge, aga nüüd koguneb järjest palukihilist, etteaimamatut, ähvardavat. Mõnus tugitoolispordi taoline elulaad on tasa tiksudes jõudnud tuntud konna keetmise katse lõppfaasi lähedale. Järjest enam inimesi sukelduvad ärevuse lainesse, järjest paremad tehnoloogiad selle võimendamisse. Inimeste elu põhiülesanne - ladusalt loomuliku surmani elamine muutub küsitavaks, järjest rohkem küsimusi kaotavad "üle aegade kestva" selguse. Stress, Paanika. Soodom ja komorra. Nimetatud hädasid ja vaimukärbumise epideemiat siiski pole, ühiskond toimib, hüsteeriad pole ülemäära sagedased. Ainult kerge neurootilise taseme tõus. Laiema vaimse tervise püsimise eeldus on, et kiriisiseletavate arvamusiidrite fännid saavad oma argitoimingute kõrval tuge ajamärkide uurimisel, saavad kogeda enda kaasamõtlemist ja säilitada enesekindlust, vaimset tervist.

Kui vaba või survestatud on arvamusiidri? Mida ühist, mida erinevat on liidri ning fännide ajukeemias? Mis deklareeritakse projektorites, mis jääb värelna poolvarjudes? Mida universaalset või meieaegset siin veel küsida? Huvitav oleks teada, aga vaevalt et keegi teab.

Kaupoga oli koostööst Talgujatega pikemalt juttu Tartus, tema teise raamatu esitluse järel. Kaupo ise alustas umbes nii, et oleks tahtnud sisukamalt refleksioonipraktikast ja mõttetalgust kirjutada. Ega me tolles jutus kaugemale jõudnud, kui oleks ja tahaks.

Aga nüüd, kõrvalt vaadates.

Talgujate kogemuse käivitamisest oleks oluliselt pikem arengusamm kui raamatutest ja loengutest, "Talgujad on siiki Liivimaa parimad põimprobleemide lahtikammijad." Usun endiselt. Oleks.

OLEKS ei ole saavutus, pikalt OLEKS teemal arutada pole sünnis.

Aga edasise nimel tarvis siiski veel täpsustada, mida Talgujad võiks saavutada, kuna Kaupo omapoolse reaalse nihke on andnud.

Kaupoga koostöö võimaldas Talgujatele sujuva sissepääsu Maakogu projekti, mida Emil juba TuleVAeg suvel plaanis ja teiste arvamusiidrite toel käivitas. Emili kui arvamusiidri skeem on teistsugune, tema kogemus rahva (inimeste?) kaasamisel ning

kindlus situatsioonitajumisel on kogunenud muusikalaval ja raadiohäälena.

Maakogu on arendatud Emili ja teiste algatajate poolt

- ilma alglevikuta,

- algatajate poolt koostatud "org-projekti" alusel.

Talgujad on ses projektis sees, parketisaalis sees, põranda ääres.

Selles koosluses on tegelt Talgujate tegevusperspektiiv avaram, kui Kaupo fännklubis. Kaupo veetavas rändavas ülikoolis mõjuks Talgujad segava kiilulööjana. Maakogu arendamises on Talgujate jaoks tööpõld avaram.

Haanimiili Nõvvukoda – hää partner.

Haanjameeste sõpruskonda julgen pidada Talgujate vaimule kõige lähedasemaks Eestis, niivõrd kui mulle teada. Sain teada nende kokkusaamistest saunas täiskuuöödel küllalt alguses, kui nad üle 25 a tagasi alustasid ja mõni mees oli mulle teretuttav, sest mu sünnikodu jääb sinna kanti, oli kuni sõjani Haanja valla piiresse raamitud. Nende Talgujatele lähedase stiili oskasin ma ära tunda umbes 7 aastat tagasi ja varsti võeti ses seltskonnas mind omaks nn toetaja liikme staatuses. Ühisjoooni oskan osutada kahes asjas: a) inimeste näost-näku otsesuhtlus ning selleks soodus "rühmadünaamika"; b) käesoleva allteema ((3)Teema järjepidevus) on ellu viidud, ajaproovile vastu pidanud. Võimalik, et selliseks eduks on rituaalihõngulise täiskuuöö igavene kordumine, mis koosolekute aja määrajaks on valitud. Umbes kakskümmend meest on kokku ja ligi kümme regulaarset käijat.

Pikemalt Alvarist. Kopsaka metsamaaga talu omanik, ignoreerib majandusringlust, vabakutseline, nõukojas Vanema assistent. Alvar osales 2014. a. Saaremaal ka TuleVAeg 3 päeval üritusel ja temani jõudis vist teistest enam Talgujate taotlus. Hiljem on ta osalenud kolmel lühemal Talgujate üritusel, Tsiistres oli väljas koos kahe lapsega.

Alvaril toimivad ajus iseäraliselt kõik kolm mudelirühma. Kõigepealt - hasartne kunstnik, näitleja, sõnaseadja. Samas - suhtenägija ka teatrist väljas, valmis lobitöök laial rindel. Lõpuks – igatseb olla Konstruktor. Austab ja usub sõnaliselt deklaratsioonide, iäärani kirjavandult. Seepärast koostab inglaskult asjalikkult org-projekti sarnaseid tegevuskavasid.

Seks korraks said paber ja aeg otsa